

2. Chugunov I., Makohon V. Budgetary projection in the system of financial and economic regulation of social processes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 6. №1. 2020. pp. 130-135.

3. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law. *Public and Municipal Finance*. 2023, № 12(1), pp.1-11.

Кужелєв М.,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку відкритої фази війни росії проти України 24 лютого 2022 року суттєво змінилося не тільки життя кожної української родини, але й відбулися глобальні трансформації як в економіці у цілому, так й у системі публічних фінансів. Так, за даними Національного банку України, внаслідок війни номінальний ВВП у 2022 році знизився на 1,7 трлн. грн, прямі збитки економіці склали більше 130 млрд. дол. США. Аналогічну тенденцію можна побачити в сфері оподаткування – податкові надходження забезпечують потреби зведеного бюджету лише на 50 % (для порівняння – до початку активної фази війни вони сягали 85 %). Ці тенденції мають цілком об'єктивний характер та є наслідком часткової окупації Київської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської областей та повної окупації українського Криму, руйнуванням або скорочення промислового виробництва (а саме ці регіони були промислово розвиненими і саме в них вироблялась велика частка доданої вартості й створено велику кількість робочих місць), великою міграцією/евакуацією населення, руйнуванням інфраструктури, постійними обстрілами та бомбардуваннями, енергетичними втратами та цілою низкою інших чинників. Тобто актуальною проблемою стає необхідність трансформаційних змін як економічної системи країни в цілому, так й податкової системи як складової публічних фінансів.

Одним з логічних шляхів вирішення касових розривів зведеного бюджету в звичайних умовах є скорочення видаткової частини, але зараз в країні війна й досить складно знайти напрями такого скорочення: видатки на ЗСУ скорочувати не можна (хоча це один з найбільш великих напрямів бюджетних витрат), скорочувати соціальну підтримку,

коли мільйони українців втратили майже все своє майно та роботу також не є правильним. Залишається фактично один напрям – оптимізація та скорочення штату державних органів на основі впровадження сучасних цифрових рішень та запровадження цілої низки нових державних послуг, але жодних зворушень в цьому напрямку не відбувається, навпаки деякі державні мужі (народні депутати) встановлюють собі додаткові надбавки та збільшують витрати бюджету на власне утримання, а «оптимізація» стосується працівників нижньої ланки. Другий логічний напрям вирішення проблем зведеного бюджету у мирні часи – це розширення податкової бази та збільшення податкового навантаження. Але такий підхід також не є панацеєю, адже може мати цілком зворотній ефект, достатньо згадати криву Лаффера на негативному схилі. Крім того, слід пам'ятати, що близько 7 мільйонів громадян виїхало в країни Європи та Америки як біженці, а номінальне збільшення надходжень ПДФО пояснюється зростанням фонду оплати праці військових, а не реальним зростанням доходів населення.

За думками експертів актуальним може стати підвищення ефективності адміністрування існуючих податків, так як податкова дисципліна та культура в умовах війни суттєво постраждали; реформування системи податків на майно, на яких менш еластична база оподаткування; реформування системи корпоративних податків та скасування пільги на 2 % Єдиного податку. Вважаємо, що запропоновані напрями трансформації податкової системи допоможуть утримати економіку в робочому стані під час війни та допоможуть у відбудові після нашої Перемоги.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Кужелєв М.О. Публічні фінанси України: вплив війни, нові виклики та тенденції розвитку. *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні* : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Хмельницький-Херсон, 20 грудня 2022 р. Хмельницький-Херсон : ХНТУ, 2022. С. 31–33.
3. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.

4. Протидія агресивному податковому плануванню: світовий досвід та виклики для України : монографія. за заг. ред. С.С. Брехова та В. І. Коротуна. К. : Алерта, 2017. 344 с.

5. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. №5. С. 348–354.

6. Kuzheliev M. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes: collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.

Любчак І.,

Державний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

В умовах динамічних перетворень економіки актуалізуються питання забезпечення макроекономічної рівноваги та стимулювання економічного зростання. Вагомою умовою для цього стає якісний рівень формування та виконання бюджету. Бюджет як невід’ємна частина фінансово-економічних відносин є інструментом регулювання соціальної, економічної, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики держави. Вплив бюджету на фінансово-економічний стан в країні здійснюється через механізми формування дохідної і видаткової частини бюджету. Основним завданням бюджету є забезпечення сталого економічного розвитку країни, при цьому зберігаючи стійкість бюджетної системи, від дієвості та результативності якої залежить рівень макроекономічної рівноваги, тому важливим є визначення ступеня взаємовпливу бюджетної системи і економічного розвитку країни. Використання бюджету як регулятора макроекономічної рівноваги реалізується через провадження результативної та ефективної бюджетної політики. Економічна сутність бюджетної політики полягає у визначенні раціональних співвідношень між усіма елементами бюджетної системи задля забезпечення стійкого економічного зростання. Дієвість бюджетної політики здійснює безпосередній вплив на створення відповідних умов задля структурної перебудови економіки з урахуванням пріоритетних напрямів подальшого економічного зростання.